

.....

TOKOVI

.....

Martin Luter King, Mlađi

SANJAM

Ako se izuzmu Nil Armstrong i Eldvin Oldrin, hodači po Meseću, čini se da niko u drugoj polovini XX veka nije tako jarkim bojama obeležio iskorak SAD, ali i čitavog čovečanstva, ka budućnosti kao što je to učinio pastor crnačke baptističke crkve iz Atlante u Džordžiji, Martin Luter King (1929–1968). Niko. Čak ni Džon Kenedi.

Sledbenik ideje nenasilja Mahatme Gandija, i sam vođa nenasilnog crnačkog antirasističkog pokreta u Sjedinjenim Državama, snagom svog ogromnog govorničkog dara bio je u stanju da pokrene i ujedini ogromne mase crnačkog stanovništva na otpor belom rasizmu i segregaciji. Isprva proganjan, hapšen, fizički maltretiran, stalno na meti belih ali i crnih fundamentalista, uspeo je u svojoj dvanaestogodišnjoj mirotvoračkoj i antirasističkoj borbi da pređe put od malog pravednog pastora koji se ne boji da digne svoj glas,¹ do ikone boraca za univerzalna ljudska prava u svetu. Hrišćanin, otac četvoro dece, učitelj, propovednik, borac za ljudska prava, dobitnik Nobelove nagrade za mir (1964. godine), uspeo je da natera Ameriku da Crnce bira za sudije Vrhovnog suda, za gradonačelnike mnogih velikih gradova... Organizovanjem nenasilnih protesta "slobodnih putnika" i svojom britkom rečju uspeo je da se izbori za usvajanje Zakona o građanskim pravima u SAD (1964), kojim je stavljena zakonska tačka na rasizam i segregaciju u Americi. Poput svog uzora Gandija i mnogih drugih boraca za ljudska prava, nasilno je umoren. Njegov život prekinut je 4. aprila 1968. godine u Memfisu (Tenesi), samo jedan dan pošto je, obraćajući se štrajkačima u tom gradu, rekao: "Pred nama su teški dani, ali za mene ne mari jer sam se popeo na vrh planine."

Trideset dve godine kasnije, SAD su u liku generala Kolina Pauela dobile prvog Afroamerikanca državnog sekretara. Četrdeset godina posle smrti Martina Lutera Kinga, Afroamerikanac Barak Obama izabran je za predsednika SAD.

* * *

Predvođeci mirni marš "slobodnih šetača" u Vašingtonu 28. avgusta 1963. godine, na kojem je okupio dve stotine pedeset hiljada ljudi, King je održao svoj

1 Godine 1956. u Montogmeriju u Alabami vodio je protest protiv kažnjavanja crkinje Roze Parks, koja je osuđena zato što mesto u autobusu nije ustupila belcu.

antologijski govor “*I have a dream*” (Sanjam), koji će, uz govor “*Volite svoje neprijatelje*”, ostati trajan izvor inspiracija mnogih političkih govornika.

Dejan A. Milić

Pre stotinu godina jedan veliki Amerikanac, u čijoj simboličnoj senci danas stojimo,² potpisao je Proklamaciju o emancipaciji. Taj dokument je došao kao veliki svetionik nade za milione crnačkih robova, koji su bili sprženi u plamenu porazne nepravde. Došao je kao radosna zora koja će okončati dugu noć zarobljeništva.

Ali stotinu godina kasnije, moramo se suočiti sa tragičnom činjenicom da crnci još nisu slobodni. Stotinu godina kasnije, život crnaca je još uvek sputan okovima segregacije i lancima diskriminacije. Stotinu godina kasnije, crnci još uvek žive na usamljenom ostrvu siromaštva u sred ogromnog okeana materijalnog blagostanja. Stotinu godina kasnije, crnci još uvek kaskaju na margini američkog društva i nalaze se u egzilu u sopsstvenoj zemlji. Zbog toga smo došli ovde danas, da dramaturizujemo ove užasne uslove.

Mi smo došli u glavni grad naše države da na izvestan način unovčimo jedan ček. Kada su arhitekta naše republike potpisali Ustav i Deklaraciju o nezavisnosti, oni su zapravo potpisali priznanicu koju svaki Amerikanac treba da baštini. Ta priznanica sadrži obećanje da svim ljudima mora da bude garantovano pravo na život, slobodu i traganje za srećom.

Danas je jasno da Amerika nije odgovorila na ono što stoji u ovoj priznanici, bar što se tiče obojenih građana. Umesto da ispuni to sveto obećanje, Amerika je crncima dala neispravan ček; ček koji se vraća sa napomenom: “bez pokrića”. Ali, mi odbijamo da verujemo da je banka pravедnosti bankrotirala. Mi ne želimo da verujemo da nema dovoljno sredstava u velikim sefovima mogućnosti ove zemlje. Tako smo se ovde okupili da unovčimo taj ček – ček koji će nam na naš zahtev dati bogatstvo slobode i sigurnost pravde.

Takođe smo došli na ovo sveto mesto da bi Ameriku podsetili na surovu hitnost reči *sada*. Sada nije vreme u kome bi se bavili luksuzom hlađenja ili uzimanja pilula za smirivanje. *Sada* je vreme da se obećanja o demokratiji učine stvarnim. Sada je vreme da se izađe iz mračne doline

2 Asocijacija se odnosi na predsednika Abrahama Linkolna, koji je prvi ukinuo ropstvo crnaca, a kroz 13, 14. i 15. amandman na Ustav SAD, koji su nastali 1865, 1868. i 1870. godine, posle Građanskog rata (često nazivani *Reconstruction amendments*), ukinuto je ropstvo, dato pravo građanstva svim licima rođenim u SAD i utvrđeno da se biračko pravo nikome ne može uskratiti s obzirom na rasu, boju ili raniji ropški status. Protestni marš na Vašington se završio upravo ispred impozantnog memorijalnog kompleksa koji je posvećen Linkolnu (*Lincoln Memorial*), gde je govor i održan.

rasne podele i da se krene svetlim putem pravедnosti za sve rase. *Sada je vreme da se izađe iz mraka i doline segregacije i uđe u svetlost rasne pravde. Sada je vreme da se otvore vrata mogućnosti svoj Božijoj deci. Sada je vreme da izvučemo našu naciju iz živog peska rasne nepravde na čvrstu stenu bratstva.*

Bilo bi fatalno za ovu naciju da prenebregne hitnost trenutnog položaja i da potceni određenje crnaca. Ovo vruće leto opravdanog nezadovoljstva crnaca neće proći dok ne nastane živuća jesen slobode i jednakosti. 1963. nije kraj, nego početak. Oni koji se nadaju crnci treba da se izduvaju i da će sada biti zadovoljni, imaće neprijatno buđenje ukoliko se nacija vrati biznisu, kao i obično. Neće biti ni mira ni odmora u Americi, dok crncima ne budu dostupna osnovna građanska prava. Oluje revolta će nastaviti da drmaju temelje naše nacije dok ne svane svetli dan pravde.

Ali ima nešto što moram reći mom narodu koji stoji na pragu vrata koja vode u palatu pravde. U postupku ostvarivanja svojih prava, ne smemo nikako biti krivi za nepravедna dela prema drugima. Nemojmo probati da utolimo svoju žeđ za slobodom ispijajući iz čaše gorčine i mržnje. Našu borbu uvek moramo voditi na visokom nivou dostojanstva i discipline. Ne smemo dozvoliti da se naš stvaralački protest degeneriše u fizičkom nasilju. Ponovo i ponovo se moramo se dizati u dostojne visine gde se fizička sila nadvladava silom duše.

Sjajni novi borbeni duh koji je obuhvatio crnačku zajednicu ne sme nas odvesti do nepoverenja prema svim belim ljudima, jer mnoga naša bela braća, a to dokazuje i njihova prisutnost danas ovde, shvatili su da je njihova sloboda neodvojivo povezana sa našom slobodom. Mi ne možemo ići sami.

I dok idemo, moramo se obavezati da ćemo ići i dalje. Ne možemo se okretati. Postoje oni koji pitaju posvećenike građanskih prava: "Kada ćete biti zadovoljni?"

Nikada ne možemo biti zadovoljni, sve dok su crnci žrtve užasne brutalnosti policije.

Nikada ne možemo biti zadovoljni, sve dok naša tela, umorna od dugog putovanja, ne mogu naći smeštaj u motelima na putevima i u gradovima.

Ne možemo biti zadovoljni, sve dok se sloboda kretanja crnaca svodi na premeštanje iz malog geta u veći.

Nikako ne možemo biti zadovoljni, sve dok crnac u Misisipiju ne može da glasa, a crnac u Njujorku veruje da nema za šta da glasa.

Ne, ne, nismo zadovoljni i nećemo biti zadovoljni, sve dok pravda ne zažubori kao voda, a pravедnost kao moćna struja.

Ja znam da su neki od vas ovamo došli zbog silnih suđenja i muke. Neki od vas su došli direktno iz uskih zatvorskih ćelija. Neki od vas su došli iz oblasti u kojima ste zbog svog zahteva za slobodom i pravednošću zahvaćeni olujama istraga i lomljeni vetrovima policijske brutalnosti. Vi ste veterani stvaralačke patnje. Nastavite da radite sa verom da nezaslužena patnja donosi spas.

Vratite se u Misisipi, vratite se u Alabamu, vratite se u Južnu Karolinu, vratite se u Džordžiju, vratite se u Lujzianu, vratite se u kvartove i geta naših velikih gradova na severu, sa saznanjem da sadašnja situacija može biti i da će biti promenjena. Ne dozvolite da padnemo u dolinu očajanja.

Danas vam kažem, prijatelji moji, da uprkos teškoćama i nezadovoljstvima ovog vremena, ja ipak imam san. To je san koji je duboko ukorenjen u američkom snu.

Sanjam da će se jednoga dana ova nacija izdići i da će oživotvoriti pravo značenje svoga kreda: "Smatramo da su ove istine očigledne: da su svi ljudi stvoreni jednaki".

Sanjam da će jednoga dana na crvenim brdima Džordžije sinovi nekadašnjih robova i sinovi ranijih robovlasnika biti u stanju da sede zajedno za istim bratskim stolom.

Sanjam da će jednog dana čak i država Misisipi, država pustinja koja se guši od vrućine nepravde i ugnjetavanja, biti pretvorena u oazu slobode i pravde.

Sanjam da će moje četvoro male dece jednoga dana živeti u naciji u kojoj se o njima neće suditi na osnovu boje njihove kože, već na osnovu sadržine njihovog karaktera.

Sanjam danas.

Sanjam da će jednog dana država Alabama, sa guvernerom čije usne sada izgovaraju reči kao što su stavljanje u međuprostor i poništenje, biti pretvorena u stanje u kome će mali crni dečaci i crne devojčice biti u stanju da se uhvate za ruke sa malim belim dečacima i devojčicama i da šetaju zajedno kao sestre i braća.

Sanjam danas.

Sanjam da će se jednoga dana uzdići sve doline, a svi bregovi i planine da će se smanjiti, da će se bregovita mesta postati ravnice, a vijugava ispraviti, i da će slava Gospodara biti obelodanjena i da će se sav njen sjaj zajedno spoznati.

To je naša nada. To je vera sa kojom se vraćam na Jug. Sa tom verom bićemo u stanju da od brega očajanja odlomimo kamen nade. Sa tom verom bićemo sposobni da pretvorimo klopaparajući nesklad naše nacije u divnu simfoniju bratstva.

Sa tom verom bićemo u stanju da zajedno radimo, da se zajedno molimo, da se zajedno borimo, da zajedno idemo u zatvor, da zajedno ustajemo za slobodu, znajući da ćemo jednoga dana biti slobodni.

To će biti dan kada sva Božija deca moći da pevaju pesmu, himnu sa novim značenjem: “Moja zemljo, o tebi, tebi zemljo slobode ja pevam. Zemljo, gde je moj otac umro, zemljo ponosu hodočasnika, dopusti neka sloboda zazvoni sa svih planinskih padina.”

Ako Amerika treba da postane velika nacija, onda ovo mora postati istina. Zato neka sloboda zazvoni sa silnih visina Nju Hempšira. Neka sloboda zazvoni sa moćnih bregova Njujorka. Neka sloboda zazvoni sa Alegenskih visova u Pensilvaniji.

Neka sloboda zazvoni sa snegom pokrivenih Stenovitih planina Kororada. Neka sloboda zazvoni sa bujnih vrhova Kalifornije. Ali ne samo to, neka sloboda zazvoni sa Kamenitih planina Džordžije. Neka sloboda zazvoni sa Stražarskih planina Tenesija.

Neka sloboda zazvoni sa svakog brega i brežuljka Misisipija. Sa svake strane planinske, neka sloboda zazvoni.

Kad joj dozvolimo da zazvoni, kad joj dozvolimo da zazvoni iz svakog sela i svakog zaseoka, iz svake države i svakog grada, bićemo u stanju da ubrzamo dolazak dana kada će sva deca Božija, crni ljudi i beli ljudi, Jevreji i hrišćani, protestanti i katolici, biti u stanju da združe ruke i pevaju reči stare crnačke duhovne pesme “Konačno slobodan! Konačno slobodan! Hvala svemogućem Bogu, mi smo konačno slobodni!”

(Prevod: Sima Avramović)

Milo Milunović – *Vrša i rakovi*, 1952.

Milo Milunović – *Mladić s vršom*, 1953.